

"Pierwsza Praca" realizacja Programu w województwie warmińsko-mazurskim (monitoring za okres 01.06. - 31.12.2002 r.).

Wstęp

W regionie warmińsko-mazurskim, o relatywnie wysokiej stopie bezrobocia występuje kumulacja problemów związanych z zatrudnianiem młodzieży.

Ta szczególna sytuacja wymagała zastosowania specjalnego instrumentu, w postaci programu prozatrudnieniowego, którego celem byłoby umożliwienie absolwentom zdobycie pierwszego doświadczenia zawodowego, ale również pobudzenie młodych ludzi do aktywności i nabycia zdolności poruszania się po rynku pracy.

Szansę taką dawał rządowy Program Aktywizacji Zawodowej Absolwentów "Pierwsza Praca". Na bazie tego programu, "Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego" oraz w oparciu o diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej regionu powstał Wojewódzki Program Aktywizacji Zawodowej Absolwentów "Pierwsza Praca".

Działania zawarte w programie kierowane były przede wszystkim do absolwentów wszystkich szkół średniej ponadgimnazjalnych z przełomu lat 2001/2002. Program określał cele, zadania, sposób ich realizacji, a także przedstawiał spodziewane efekty w poszczególnych segmentach działalności.

Monitoring Programu

Realizacja założeń Programu badana była w okresach kwartalnych, pierwszy raport obejmował wyjątkowo czteromiesięczny okres trwania programu - od 1 czerwca do końca września 2002 roku, drugi od października do 31 grudnia 2002 roku.

Dla Wojewódzkiego Urzędu Pracy bieżącym źródłem informacji o przebiegu Programu "Pierwsza Praca" były przede wszystkim dane przekazywane raz w miesiącu przez bezpośrednich realizatorów programu, tj. powiatowe urzędy pracy. Monitoring programu dotyczył:

- porównania zakładanych celów z osiągniętymi rezultatami,
- porównania faktycznych wydatków z zaplanowanym budżetem,
- oceny sprawności przeprowadzenia przedsięwzięcia.

Taki system monitoringu wewnętrznego miał na celu:

- usprawnienie procesu zatrudnienia absolwentów poprzez bieżącą korektę stosowanych instrumentów,
- analizę i ocenę efektywności stosowanych programów rynku pracy,
- optymalizację wydatków w poszczególnych formach aktywizacji.

Wojewódzki Urząd Pracy co kwartał przekazywał do Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej wypełnione, zestandaryzowane formularze, zawierające informacje z przebiegu Programu Wojewódzkiego "Pierwsza Praca", a także "opisówkę" zawierającą ogólną ocenę programu, przedstawiającą bariery realizacyjne oraz inne uwagi, wnioski i propozycje dotyczące programu.

Założenia Wojewódzkiego Programu Aktywizacji Zawodowej Absolwentów "Pierwsza Praca"

1. Uczestnicy projektu:

- Marszałek Województwa,
- samorządy powiatowe,
- Prezydent Miasta Olsztyn,
- pracodawcy spełniający ustawowe warunki zatrudniania bezrobotnych,
- organizacje pozarządowe.

Zasady współpracy z partnerami zostały określone umowami, w listach intencyjnych oraz porozumieniach.

2. Beneficjenci:

Absolwenci szkół ponadgimnazjalnych wszystkich szczebli z przełomu lat 2001/2002, zarejestrowani

w powiatowych urzędach pracy.

Program zakładał uczestnictwo ok. 11 tys. bezrobotnych absolwentów, z czego objęcie 4 239 osób aktywizują z udziałem Funduszu Pracy i innych źródeł subsydiowania.

Liczba uczestników projektu korzystających z instrumentów subsydiowanych określona została na podstawie wniosków o dofinansowanie lokalnych projektów, złożonych przez starostów.

Struktura instrumentów służących nakładowej aktywizacji absolwentów, przedstawia również zapotrzebowanie i możliwości poszczególnych pracodawców.

3. Cele programu.

Cel strategiczny	Cele operacyjne	Cele bezpośrednie
1. Zwiększenie szans absolwentów na uzyskanie pierwszego doświadczenia zawodowego.	1.1. Aktywizacja społeczna bezrobotnych absolwentów.	1.1.1. Przeszkolenie 85 nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych n.t. „Roli poradnictwa zawodowego w aktywnym zachowaniu się na rynku pracy”. 1.1.2. Przeszkolenie 79 doradców i pośredników PUP w zakresie celów projektu „Pierwsza praca” oraz metodologii programu „Samodzielność w poszukiwaniu pracy”. 1.1.3. Przeszkolenie ok. 11 tys. nowozarejestrowanych tegorocznych absolwentów w zakresie samodzielnego poszukiwania pracy.
	1.2. Dostosowanie kwalifikacji bezrobotnych do potrzeb rynku pracy.	1.2.1. Przeszkolenie 1 021 absolwentów w celu podniesienia zdobytych lub nabycia nowych kwalifikacji zgodnych z zapotrzebowaniem pracodawców.

	1.3. Umożliwienie nabycia praktyki w zawodzie wyuczonym.	1.3.1. Kampania informacyjna wśród pracodawców o warunkach odbycia stażu. 1.3.2. Skierowanie 1 653 absolwentów do odbycia stażu u pracodawcy.
	1.4. Wsparcie tworzenia nowych miejsc pracy dla absolwentów.	1.4.1. Kampania informacyjna o możliwościach uzyskania przez absolwenta pożyczki oraz wśród pracodawców w zakresie możliwości zmniejszenia kosztów pracy. 1.4.2. Utworzenie 92 nowych miejsc pracy poprzez samozatrudnienie absolwentów i dofinansowanie stworzenia dodatkowego miejsca pracy dla pracodawcy
	1.5. Umożliwienie prawidłowego rozwoju zawodowego poprzez zatrudnienie subsydiowane	1.5.1. Promocja zatrudnienia subsydiowanego wśród pracodawców i absolwentów. 1.5.2. Skierowanie 815 absolwentów do pracy w ramach tzw. „umów absolwenckich”, 55 osób przy robotach publicznych, 132 osoby do prac społecznie użytecznych, 246 osób w ramach prac interwencyjnych, 45 osób będzie uczestniczyć w lokalnych programach specjalnych.

4. Aktywizacja beznakładowa (instrumenty podstawowe).

Zakładano, iż aktywizacja beznakładowa odbywać się będzie z zastosowaniem następujących instrumentów:

- informacja,
- pośrednictwo,
- poradnictwo zawodowe,
- zajęcia uczące samodzielności w poszukiwaniu pracy.

5. Aktywizacja nakładowa (dodatkowe instrumenty aktywizacji zawodowej absolwentów).

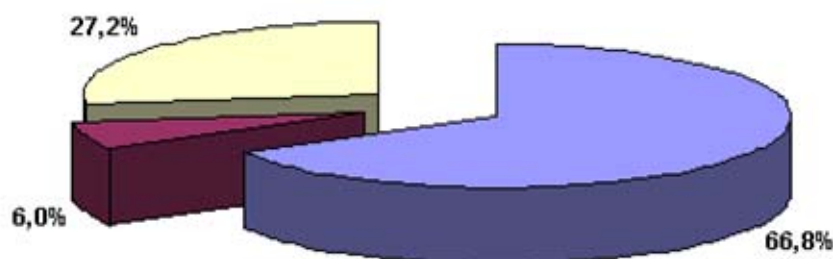
Zakładano skierowanie:

- do odbycia stażu zawodowego u pracodawcy - 1 653 osoby
- do prac interwencyjnych - 246 osób
- na szkolenia - 1 021 osób
- do prac społecznie użytecznych - 132 osoby
- dzięki udzielonym pożyczkom zakładano utworzenie 92 nowych miejsc pracy
- przewidziano również środki na częściową refundację pracodawcom kosztów zatrudnienia dla 815 absolwentów ("umowy absolwenckie"),
- 45 osób miało uczestniczyć w międzypowiatowym programie specjalnym.

6. Założenia budżetowe:

Ogólny koszt projektów lokalnych oszacowano na prawie 14,9 mln zł, z czego 66,8 % (9,9 mln zł) stanowiły wnioskowane przez starostów środki Funduszu Pracy. Tabela przedstawia koszt projektów, według szacunków powiatowych urzędów pracy.

Budżet projektów "Pierwsza Praca"

■ Kwota wnioskowana z FP ■ Wkład własny samorządu ■ Inne źródła subsydiowane

PUP	Ogólny koszt projektu	w tym:			% środków FP do ogólnego kosztu (3 : 2)
		Kwota wnioskowana	Wkład własny samorządu	Pracodawcy i inne podmioty rynku pracy	
1.	2.	3.	4.	5.	6.
Bartoszyce	1 416 167	442 320	65 380	908 467	31,2
Braniewo	556 900	412 400	3 000	141 500	74,1
Działdowo	1 058 600	651 200	12 500	394 900	61,5
Elbląg	1 803 291	1 272 031	15 810	515 450	70,5
Elk	894 500	530 900	244 000	119 600	59,4
Giżycko	569 266	332 000	102 266	135 000	58,3
Gołdap	469 100	371 200	13 400	84 500	79,1
Ława	1 123 803	673 300	208 068	242 435	59,9
Kętrzyn	563 150	438 650	-	124 500	77,9
Lidzbark Warm.	635 570	343 340	68 310	223 920	54,0
Mragowo	345 680	224 900	28 100	92 680	65,1
Nidzica	422 268	303 852	11 300	107 116	72,0
Nowe M. Lub.	457 120	339 120	-	118 000	74,2
Olecko	449 486	388 186	25 300	36 000	86,4
Olsztyn - grodzki	1 125 696	858 896	-	266 800	76,3
Olsztyn - ziemski	864 744	621 264	-	243 480	71,8
Ostróda	676 500	624 800	3 000	48 700	92,4
Pisz	729 699	518 429	34 210	177 060	71,0
Szczytno	386 000	350 800	-	35 200	90,9
Węgorzewo	348 312	247 512	53 100	47 700	71,1
Województwo	14 895 852	9 945 100	887 744	4 063 008	66,8

Realizacja Wojewódzkiego Programu Aktywizacji Zawodowej Absolwentów w województwie warmińsko-mazurskim - wynik monitoringu za okres półroczny 2002.

Program na terenie regionu warmińsko-mazurskiego przebiegał zgodnie z harmonogramem. W okresie monitoringu (czerwiec-grudzień 2002 roku) zarejestrowało się 15 338 absolwentów, w tym 11 293 (73,6 %) po raz pierwszy. Liczba rejestrujących się po raz pierwszy - a więc potencjalnych uczestników programu - była bardzo zbliżona do szacowanej w momencie tworzenia programu w województwie warmińsko-mazurskim (11 tys.).

Okolo 80 % tej populacji (8 998 osób) zarejestrowalo się w pierwszym monitorowanym etapie (VI-IX). Narzędzia aktywizacji zostały dostosowane do założenia, że skorzysta z nich ponad 4,2 tys. osób, spośród 11 tys. - jak zakładano - tegorocznych absolwentów.

1. Aktywizacja nakładowa.

Lp.	Nazwa instrumentu	Liczba uczestników		% do założeń
		zakładana	uzyskana	
1.	Staż absolwencki	1 653	2 199	133,0
2.	Refundacja z tytułu zatrudnienia absolwentów	815	933	114,5
3.	Pożyczki na podjęcie działalności gospodarczej	50	20	40,0
4.	Pożyczki na utworzenie dodatkowych miejsc pracy	42	39	92,9
5.	Szkolenia	1 021	888	87,0
6.	Prace interwencyjne	246	58	23,6
7.	Roboty publiczne	55	240	436,4
8.	Prace społecznie użyteczne	132	101	76,5
9.	Programy specjalne	45	84	186,7
10.	Udział w programach PHARE i Banku Światowego	-	49	-
11.	Ustawa o ułatwieniu zatrudnienia absolwentów	0	7	-
12.	Zwrot kosztów dojazdów do pracy	180	133	73,9
13.	RAZEM	4 239	4 751	112,1

W trakcie realizacji programu, wskutek zmieniających się preferencji na rynku pracy okazało się, że na niektóre z planowanych instrumentów jest mniejsze zapotrzebowanie niż mogło się to wydawać we wstępnej fazie organizacyjnej.

Znacznie poniżej zakładanej wielkości wypadło zainteresowanie samozatrudnieniem oraz pracami interwencyjnymi.

Powyżej oczekiwań wypadło zainteresowanie pracodawców stażami, robotami publicznymi i refundacjami z tytułu zatrudnienia absolwenta ("umowy absolwenckie").

W ramach posiadanych środków zaktywizowano o 512 absolwentów więcej niż zakładano.

Struktura ilościowa uczestników poszczególnych form aktywizacji wyraźnie odzwierciedla sytuację ekonomiczną pracodawców w regionie.

Wyróżnia się pewną zależność, im większych preferencji wynikających z zatrudnienia absolwenta może oczekiwać pracodawca, tym popularniejszy staje się instrument aktywizacji.

Najbardziej preferowane przez pracodawców są staże zawodowe, które nie powodują zwiększenia kosztów firmy wynikających z pozyskania "pracownika" oraz roboty publiczne.

Większe niż uprzednio zakładano zainteresowanie refundacją wynagrodzeń z tytułu zatrudnienia absolwentów było efektem negocjacji kierownictwa pup z pracodawcami i pewnej presji "wymuszającej" skorzystanie z tego instrumentu przez pracodawcę.

Niska liczba samodzielnych przedsięwzięć gospodarczych rozpoczynana przez absolwentów sugeruje konieczność wprowadzenia zmian do obowiązujących procedur, a także stworzenia celowych

Funduszy Gwarancyjnych, wspierających młodych pożyczkobiorców.

W monitorowanym okresie z pożyczek na rozpoczęcie działalności gospodarczej skorzystało 20 absolwentów z 40-stu, którzy wcześniej deklarowali taką chęć. Główną przyczyną takiego stanu rzeczy były skomplikowane procedury pożyczkowe, a przede wszystkim brak możliwości zabezpieczenia pożyczki. Pożyczki zostały przeznaczone przede wszystkim na działalność handlową (8 osób), usługową (7 osób).

Poniżej zakładanych parametrów sfinalizowano program szkoleń (87 % zakładanych uczestników). Analiza obszarów szkoleniowych wskazuje na wyraźną preferencję i zainteresowanie przygotowania do działalności handlowej (30,7 %), obsługi administracyjno-biurowej (15,0 %), obsługi komputera (14,8 %) oraz finansowo-księgowej (7,5 %).

Działania w zakresie programu "Pierwsza Praca", wynikające z programów PAOW oraz PHARE 2000 nie są zbyt widoczne. Z programu szkoleń w ramach PAOW skorzystało 29 absolwentów, natomiast PHARE 2000, uruchomiony zostanie w roku 2003 i uczestnictwo w nim absolwentów w roku 2002 było niemożliwe.

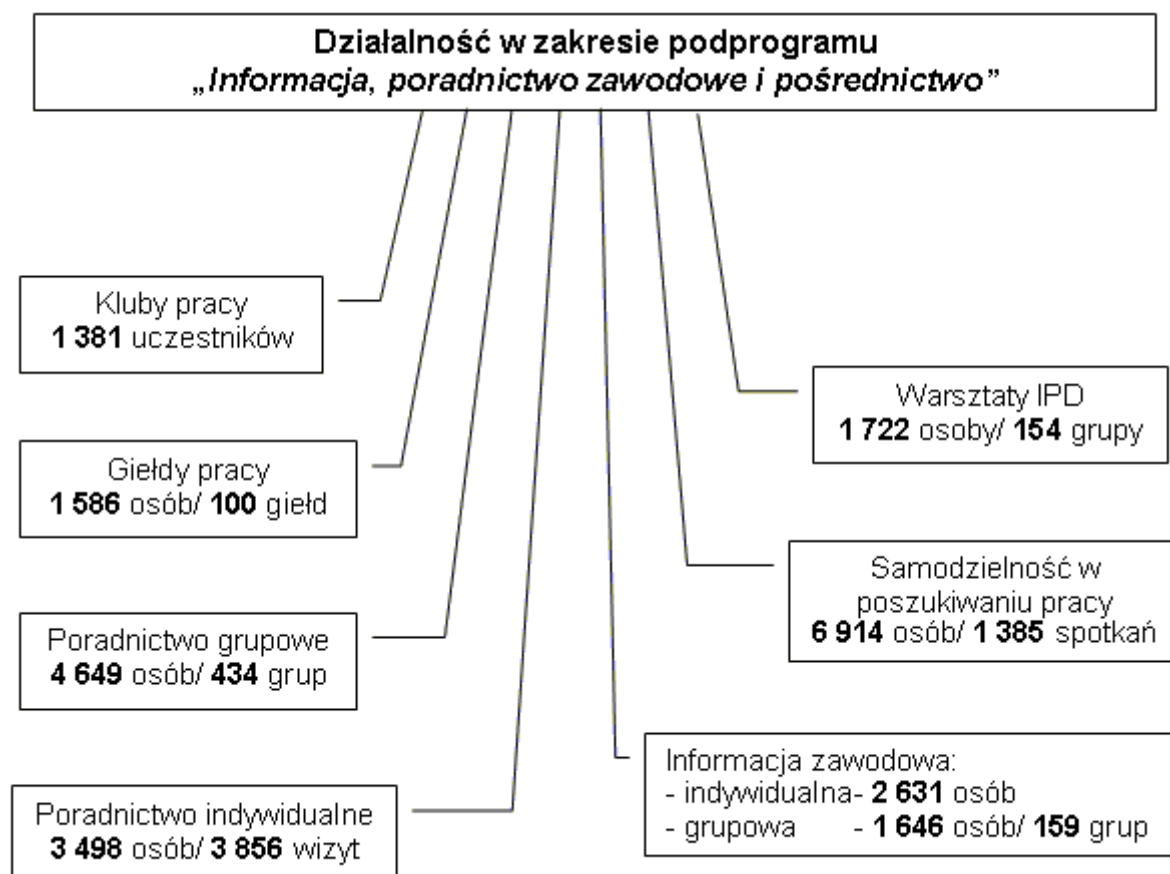
Powiatowy Urząd Pracy w Bartoszycach w ramach środków pozyskanych z Unii Europejskiej zaktywizował 20 osób (szkolenie + czasowe zatrudnienie).

2. Aktywizacja beznakładowa.

W ramach realizacji podprogramu "Informacja, poradnictwo zawodowe i pośrednictwo pracy", w pierwszej fazie organizacyjnej:

- przeprowadzono seminaria instruktażowe dla 84 nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych "Rola poradnictwa zawodowego w aktywnym zachowaniu się na rynku pracy,
- przeszkolono kadrę powiatowych urzędów pracy (doradców) obsługujących młodzież w zakresie celów projektu "Pierwsza Praca" oraz obsługi absolwentów w ramach realizowanego projektu.

W zajęciach z obszaru informacji i poradnictwa zawodowego skorzystało w monitorowanym okresie 24 027 bezrobotnych absolwentów. Należy jednak zaznaczyć, iż z usług doradczo-informacyjnych w celu osiągnięcia efektu zatrudnieniowego korzystały kilkakrotnie te same osoby i dlatego suma uczestników może wydawać się wysoka, wyższa niż całkowita liczba uczestników programu "Pierwsza Praca".

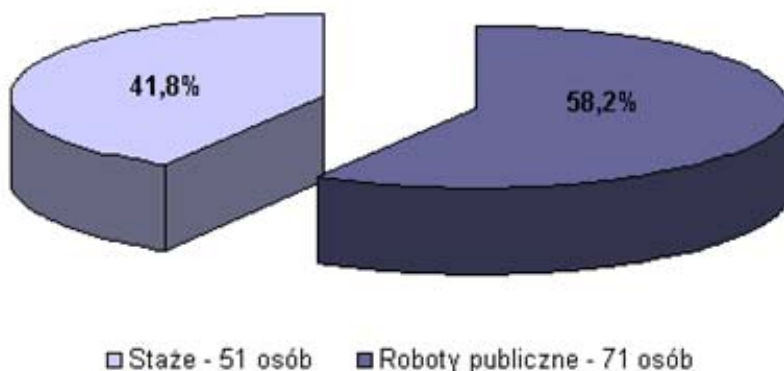
3. Podprogram "Zielone miejsca pracy".

Zgodnie z kryteriami projektu "Zielone miejsca pracy" kierowano:

- na staż absolwencki w nadleśnictwie osoby posiadające wykształcenie związane z gospodarką leśną, ochroną środowiska oraz gospodarką rolną,
- do pracy w ramach robót publicznych, absolwentów pochodzących z rodzin byłych pracowników państwowych przedsiębiorstw gospodarki rolnej.

W województwie warmińsko-mazurskim w projekcie uczestniczyło 21 nadleśnictw znajdujących się w obszarze 19 powiatów. Wymagane kryteria uczestnictwa w programie spełniały 122 osoby.

Uczestnicy projektu "Zielone miejsca pracy"

Na realizację projektu "Zielone miejsca pracy" wydatkowano 289,6 tys. zł, z czego:

- 65,1 tys. zł tytułem refundacji wynagrodzeń za pracę w ramach robót publicznych,
- 224,5 tys. zł wynosił koszt stypendiów z tytułu odbycia stażu zawodowego.

4. Gminne Centra Informacji i Biura Karier.

Zbyt krótki okres umożliwiający składanie wniosków o granty na organizację Gminnych Centrów Informacji oraz Biur Karier, spowodował, że o dotacje ubiegały się w sumie tylko 32 jednostki:

- 24 samorządy gminne i organizacje pozarządowe,
- 8 szkół wyższych i organizacji studenckich.

Po analizie wniosków w regionie w regionie warmińsko-mazurskim granty na rozwój Biur Karier otrzymało 5 instytucji na kwotę 130,0 tys. zł:

- Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Elblągu - 20 tys. zł (78 punktów)
- Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Białymstoku (filia w Ełku) - 33 tys. zł (88 pkt.)
- Wyższa Szkoła Informatyki i Ekonomii w Olsztynie - 20 tys. zł (83 pkt.)
- Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie - 27 tys. zł (65 pkt.)
- Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Społecznych w Olsztynie - 30 tys. zł (61 pkt.)

Granty na Gminne Centra Informacji otrzymało 7 instytucji, na kwotę 427,0 tys. zł:

- Urząd Gminy w Budrach - 60 tys. zł (54 pkt.)
- Warmińsko-Mazurski ZDZ w Olsztynie - 60 tys. zł (43 pkt.)
- Gminny Ośrodek Kultury w Iławie - 60 tys. zł (42,5 pkt.)
- Stowarzyszenie Centrum Rozwoju Ekonomicznego Pasłęka - 75 tys. zł (40,5 pkt.)
- Urząd Miejski w Mrągowie - 57 tys. zł (38,5 pkt.)
- Urząd Miejski w Orzyszu - 55 tys. zł (37,5 pkt.)
- Urząd Miasta i Gminy w Miłomłynie - 60 tys. zł (36,5 pkt.)

5. Efektywność stosowanych instrumentów.

Wyszczególnienie	Liczba absolwentów, którzy ukończyli udział w programie	Liczba absolwentów, którzy podjęli pracę po zakończeniu programie	% (3 : 4)
1.	2.	3.	4.
Staże absolwenckie	948	258	27,2
Refundacje z tytułu zatrudnienia absolwentów	482	353	73,2
Szkolenia absolwentów	835	107	12,8
Pożyczki na samozatrudnienie	20	20	100,0
Pożyczki dla pracodawców	42	39	92,9
Roboty publiczne	31	16	51,6
Prace społecznie użyteczne	96	51	53,1
Programy specjalne	52	48	92,3
PAOW	28	4	14,3
Warsztaty w ramach IPD	1 722	527	30,6
Kluby Pracy	1 311	126	9,6

Realizacja założeń budżetowych.

1. Na realizację zadań wynikających z Wojewódzkiego Programu Aktywizacji Zawodowej Absolwentów "Pierwsza Praca", Minister Pracy i Polityki Społecznej dla Województwa Warmińsko-Mazurskiego wyasygnował kwotę 9 945 100 zł.

Jest to dodatkowa kwota przyznawanych algorytmem środków samorządom województwa na finansowanie programów na rzecz przeciwdziałania bezrobociu w 2002 roku.

2. Ogólny koszt zgłoszonych projektów zakładał kwotę 14 895 852 zł, w tym:

- wkład własny samorządów - 887 774 zł, tj. ok. 6 % ogólnego kosztu projektów
- udział finansowy pracodawców i innych partnerów - 4 063 008 zł, tj. 27,2 %
- kwota wnioskowana z Funduszu Pracy - 9 945 100 zł, tj. 66,8 %

3. Wydatki w okresie monitorowanym (VI-XII 2002 r.).

Na zrealizowanie zadania wydatkowano w 2002 roku 10 412,3 tys. zł, z tego:

- 9 656,7 tys. zł z porozumienia pomiędzy Marszałkiem Województwa a starostami powiatów na realizację działań wynikających z programu "Pierwsza Praca"

Struktura wydatków na realizację programu „Pierwsza Praca”.

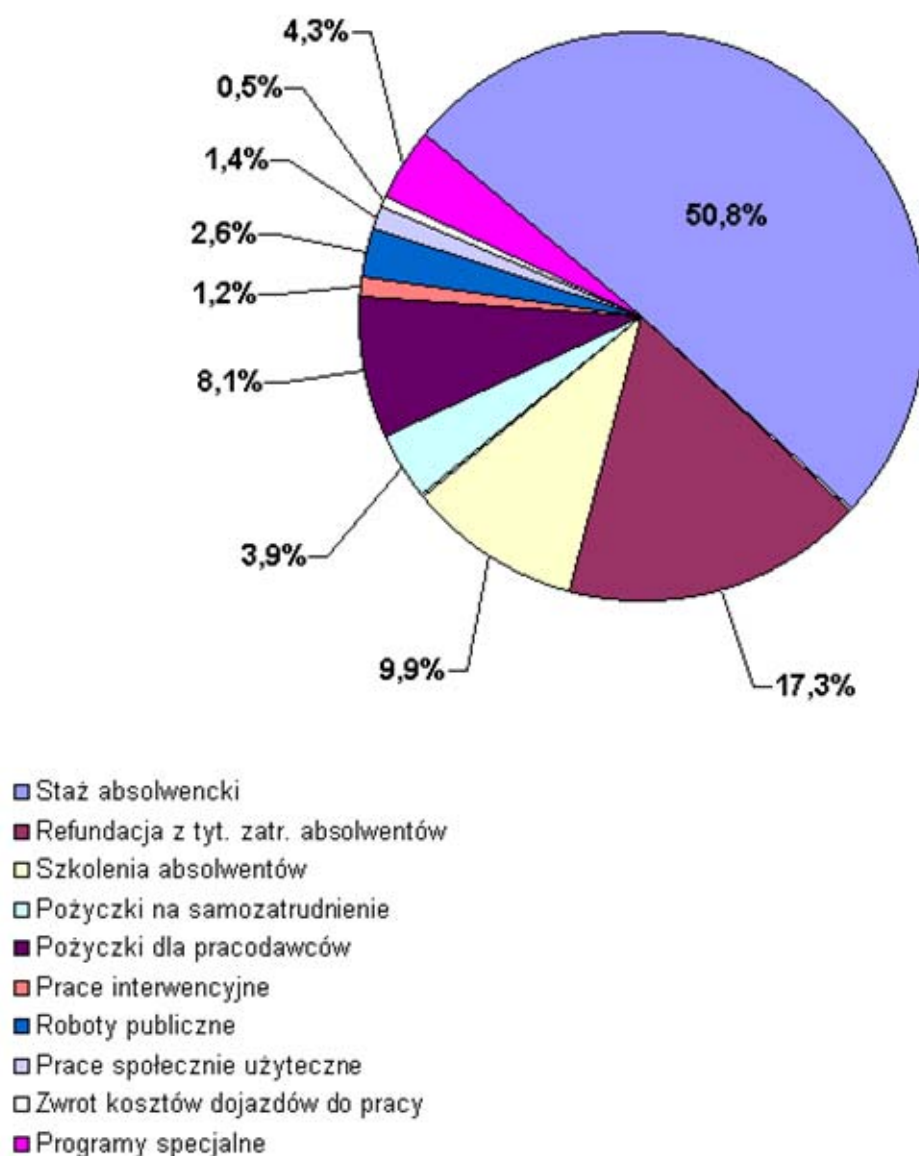
Wyszczególnienie	Środki ogółem (w tys. zł)	Wykorzystanie (w tys. zł)	% (3 : 4)
1.	2.	3.	4.
1. Kwota z porozumienia pomiędzy Marszałkiem Województwa a starostami	9 945,1	9 656,7	97,1*
2. Podprogram „Zielone miejsca pracy”	513,2	289,6	56,4**
3. PAOW	43,0	43,0	100,0
4. Środki Unijne	146,6	146,6	100,0
5. Inne źródła	276,4	276,4	100,0
RAZEM:	10 924,3	10 412,3	95,3

Uwaga:

* Niewykorzystanie w pełni środków wynikających z "porozumienia" dotyczy powiatu działowskiego, gdzie wykorzystano niespełna 60 % zakładanej kwoty. Powodem takiej sytuacji była znacznie mniejsza niż się spodziewano liczba uczestników programu, a także zła kondycja ekonomiczna firm, niesprzyjająca zatrudnieniu.

** Program znajduje się w trakcie realizacji.

Struktura wydatków wynikających z porozumienia pomiędzy Marszałkiem Województwa a starostami powiatów.

Opinia na temat programu "Pierwsza Praca"

1. Ogólna ocena programu "Pierwsza Praca":

- Poszczególne fazy programu realizowane były zgodnie z założeniami i wpłynęły na pobudzenie aktywności absolwentów do samodzielnego poszukiwania pracy.
- Absolwenci wykazywali duże zainteresowanie uczestnictwem w programie. Deklarowali przede wszystkim chęć uczestniczenia w programach zatrudnieniowych.
- Wysoko należy ocenić zaangażowanie kierownictwa pup w prawidłowej realizacji projektu.
- Zainteresowanie programem pracodawców związane jest przede wszystkim z zatrudnieniem subsydiowanym.

2. Bariery realizacji programu "Pierwsza Praca":

- Późne wdrożenie programu.
- Zbyt krótki okres refundacji.
- Brak pewności w zabezpieczeniu środków finansowych na realizację programu w roku 2003.
- Utrata wiarygodności PUP jako partnera w finansowej realizacji zobowiązań.
- Wysokie wymagania dotyczące efektywności realizowanych form w porównaniu do okresu refundacji.
- Ograniczenie odbiorców programu tylko do grupy absolwentów rejestrujących się po raz pierwszy.

- Bariera wiekowa - do 25 roku życia.
- Brak zainteresowania pożyczkami.
- Trudna sytuacja ekonomiczna małych i średnich przedsiębiorstw.
- Brak unormowań prawnych wolontariatu, uniemożliwia zastosowanie tej formy.

3. Kierunki i metody doskonalenia programu "Pierwsza Praca":

- Zapewnienie pokrycia finansowego na realizację zobowiązań w roku 2003, nie obciążające przyszłorocznego limitu roku 2003.
- Program powinien obejmować wszystkich absolwentów kończących naukę w danym roku szkolnym, również tych, którzy są zarejestrowani po raz kolejny, tzn. spowodować ogólną dostępność programu dla wszystkich absolwentów w rozumieniu przepisów ustawy o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu.
- Zajęcia informacyjno-szkoleniowe "Samodzielność w poszukiwaniu pierwszej pracy" powinny być zmodyfikowane z uwzględnieniem następujących zmian:
 - . poszerzenie bloku o część integracyjno-adaptacyjną w celu wytworzenia klimatu sprzyjającego wykorzystaniu metod aktywnych,
 - . zwiększenie różnorodności ćwiczeń praktycznych w celu właściwego dopasowania stylu zajęć do możliwości uczestników (różny poziom wykształcenia, możliwości poznawcze, itp.),
 - . zwiększenie czasu trwania ćwiczeń praktycznych wykorzystywanych w bloku: Techniki aktywnego poszukiwania pracy.
- Unormowanie prawne wolontariatu.
- Wprowadzenie innych gwarancji zabezpieczających pożyczki.
- Zwiększenie nakładów finansowych (max. refundacja).

4. Inne uwagi, wnioski i propozycje dotyczące programu "Pierwsza Praca":

- Promocja programu wśród uczestników ostatnich klas szkół średnich i zawodowych.
- Umożliwić uczestnictwo w programie absolwentom, którzy utracili status i nie mieli możliwości podjąć pierwszej pracy.
- Wzmocnione działania kierowanych do absolwentów nie mogą wpływać negatywnie na inne grupy bezrobotnych.
- Program z uwagi na dużą pomoc niesioną absolwentom powinien być kontynuowany w latach następnych.

Opracowano:

Wydział Informacji, Analiz i Prognoz
WUP - Olsztyn